

GYNYBOS PRAMONĖ

Europos gynybos pramonė – itin svarbus pramonės sektorius, kurio apyvarta 2014 m. siekė 97,3 mlrd. EUR, kuriame tiesiogiai įdarbinta 500 000 žmonių ir netiesiogiai sukuriama 1,2 mln. darbo vietų. Šiai pramonei būdingi ekonominiai ir technologiniai aspektai – svarbūs veiksniai siekiant Europos pramonės konkurencingumo. 2004 m. įsteigta Europos gynybos agentūra prisideda prie šios pramonės srities vystymosi. Šiuo metu sektorius patiria kai kurių sunkumų, pavyzdžiui, rinkos susiskaidymą ir gynybos išlaidų mažėjimą.

TEISINIS PAGRINDAS

ES veiksmai šioje srityje turi būti grindžiami Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 352 straipsniu, kuris taikomas tais atvejais, kai ES sutartyse aiškiai nenurodoma, kokiais veiksmais būtų galima pasiekti vieną iš ES tikslų. SESV 173 straipsnyje numatytas ES pramonės politikos teisinis pagrindas. Tačiau pažanga siekiant taikyti vidaus rinkos taisyklės gynybos įrangos rinkai buvo apribota pritaikius SESV 346 straipsnio 1 dalį, kurioje numatoma, kad „kiekviena valstybė narė gali imtis priemonių, kurias mano esant būtinas apsaugoti gyvybiniais savo saugumo interesams, susijusiems su ginklų, amunicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ar prekyba“.

TIKSLAI

Gynybos pramonė ES svarbi dėl jos technologijų ir ekonomikos politikos aspektų. Europos gynybos pramonės konkurencingumas nepaprastai svarbus siekiant kuriamos bendros saugumo ir gynybos politikos (BSGP) patikimumo. Norint nutraukti politiką ir praktiką, kurios trukdo Europos gynybos įmonėms efektyviau bendradarbiauti, labai svarbu, kad ES valstybės narės bendradarbiautų tarpusavyje.

LAIMĖJIMAI

ES gynybos pramonė svarbi visai Europos ekonomikai. Reikėtų siekti didesnio gynybos pramonės, kaip ir kitos ES pramonės veiklos, efektyvumo, kad klientams būtų galima užtikrinti geresnę kainos ir kokybės santykį ir kartu apsaugoti suinteresuotųjų subjektų interesus.

A. Pagrindiniai klausimai

1. Mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros politika

ES mokslinių tyrimų finansavimu siekiama išimtinai civilinių tikslų. Tačiau kai kurios programos apimamos technologijos sritys (pvz., įrangos ar informacinių ir ryšių technologijų (IRT)) suteikia galimybę pagerinti gynybos technologinį pagrindą ir gynybos pramonės konkurencingumą. Todėl, kai įmanoma, reikia gynybos pramonės poreikius atspindėti įgyvendinant ES mokslinių tyrimų politiką. Savo 2013 m. gruodžio mėn. susitikime Europos Vadovų Taryba kvietė valstybes nares didinti investicijas į bendradarbiavimą grindžiamas mokslinių tyrimų programas, taip pat ragino Komisiją, kartu su Europos gynybos agentūra (EGA), parengti pasiūlymų siekiant toliau skatinti dvejopo naudojimo prekių mokslinius tyrimus.

2. Eksportas

2008 m. Taryba priėmė Bendrąją poziciją [2008/944/CFSP \(CP\)](#), nustatančią bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę ir kuria pakeičiamas ankstesnis politinis susitarimas, t. y. [ES elgesio kodeksas ginklų eksporto srityje](#) (galiojęs nuo 1998 m.). Dėl minėtos Bendrosios pozicijos ES yra vienintelė regioninė organizacija, nustačiusi teisiškai privalomą įprastinių ginklų eksporto tvarką. Bendrosios pozicijos tikslas – didinti ES valstybių narių ginklų eksporto kontrolės politikos konvergenciją, nes ginklų eksportas galiausiai ir toliau yra valstybių narių kompetencijos sritis. ES eksporto kontrolės režimui savaime taikomas Reglamentas (EB) Nr. 428/2009, pagal kurį nustatytos bendros ES kontrolės taisyklės, bendras ES dvejopo naudojimo prekių sąrašas, taip pat numatytas koordinavimas ir bendradarbiavimas siekiant remti nuoseklų įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą visoje ES.

2011 m. birželio 30 d. Komisija paskelbė Žaliąją knygą dėl ES dvejopo naudojimo prekių eksporto kontrolės sistemos, siekdama įvertinti dabartinės ES eksporto kontrolės sistemos veikimą ir apsvarstyti galimas reformos sritis. Tai sudarė galimybę priimti komunikatą ([COM\(2014\) 0244](#)), kuriame pateikiama ilgalaikė ES strateginės eksporto kontrolės vizija ir nurodomos konkrečios galimos politikos priemonės, skirtos eksporto kontrolės sistemai modernizuoti. 2016 m. rugsėjo mėn. Komisija priėmė pasiūlymą atnaujinti galiojantį Reglamentą (EB) Nr. 428/2009 ir sustiprinti dvejopo naudojimo prekių eksporto kontrolę.

B. ES gynybos pramonės politika

1. Siekis sukurti Europos gynybos įrangos rinką (angl. EDEM)

2004 m. rugsėjo mėn. Komisija pristatė Žaliąją knygą „Viešieji pirkimai gynybos srityje“ ([COM\(2004\) 0608](#)), kurios tikslas – „padėti palaipsniui sukurti skaidresnę ir atviresnę tarp valstybių narių Europos gynybos įrangos rinką“. Žalioji knyga yra 2003 m. pradžioje Komisijos priimtą strategiją „Europos Sąjungos politikos dėl gynybos įrangos kūrimo link“ sudedamoji dalis. Jos tikslas – užtikrinti efektyvesnę išteklių panaudojimą gynybos srityje, padidinti Europos pramonės konkurencingumą ir sudaryti sąlygas tobulinti karinę įrangą įgyvendinant Europos saugumo ir gynybos politiką.

2007 m. ES valstybės narės sutarė spartinti Europos gynybos pramoninės ir technologinės bazės (EGPTB) plėtrą taikydamos EGPTB strategiją. EGPTB priežiūra

ir tolesnė plėtra yra vienas iš svarbiausių ES gynybos pramonės tikslų. 2006 m. liepos mėnesį pradėtas taikyti tarpvyriausybiniis režimas, kuriuo siekiama skatinti konkurenciją Europos gynybos įrangos rinkoje. Šis savanoriškas tarpvyriausybiniis režimas taikomas remiantis [Viešųjų pirkimų gynybos srityje etikos kodeksu](#), galiojančiu nuo 2005 m. lapkričio mėn., kuris papildomas ataskaitų teikimo ir stebėsenos sistema siekiant padėti užtikrinti valstybių narių tarpusavio skaidrumą ir atskaitomybę. Kitas svarbus dokumentas – [Geriausios praktikos tiekimo grandinėje kodeksas](#) (priimtas 2005 m. gegužės mėn.).

Gynybos įrangos standartizavimas yra svarbus siekiant integruoti nacionalines rinkas. Imtasi priemonių 2012 m. įdiegus Europos gynybos standartų etaloninės sistemos (EDSTAR) portalą, kuris pakeitė savo pirmtaką Europos viešųjų pirkimų gynybos srityje vadovą (EHDP). EDSTAR įdiegtas sukūrus Europos standartų gynybos srityje informacinę sistemą (angl. EDSIS), kuri sudaro sąlygas platesniu mastu standartizuoti Europos gynybos įrangą siekiant propaguoti gynybos įrangos standartus, kurie turi būti sukurti arba kuriuos reikia iš esmės pakeisti.

2013 m. liepos 24 d. Komisija patvirtino komunikatą, kuriame pateikė veiksmų planą, skirtą Europos gynybos pramonės efektyvumui ir konkurencingumui didinti ([COM\(2013\) 542](#)). Iniciatyvos apima šias sritis: vidaus rinką, pramonės politiką, mokslinius tyrimus ir inovacijas, pajėgumus, kosmosą, energetiką ir tarptautinę prekybą. Atsižvelgiant į viešuosius pirkimus gynybos srityje, komunikate paskelbiamas rinkos stebėsenos mechanizmo sukūrimas.

2. Viešieji pirkimai gynybos srityje ir gynybos produktų siuntimas ES teritorijoje

Direktyva 2009/43/EB dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo Europos Sąjungoje ir Direktyva 2009/81/EB dėl viešųjų pirkimų saugumo ir gynybos srityse Europos Sąjunga nustatė atitinkamas gaires, kad būtų galima sukurti ES sistemą šioje srityje.

Direktyva 2009/81/EB nustatytos teisingos ir skaidrios gynybos srityje rengiamų viešųjų pirkimų taisyklės, kurios turėtų padėti gynybos įmonėms patekti į kitų valstybių narių gynybos rinkas. Joje kaip standartinė procedūra numatyta derybų procedūra su išankstiniu skelbimu apie pirkimą ir taip užtikrinamas didesnis lankstumas, konkrečios taisyklės, susijusios su konfidencialios informacijos saugumu, tiekimo saugumo sąlygos ir konkrečios su subrangos sutartimis susijusios taisyklės. Tačiau valstybės narės gali taikyti išimtį gynybos ir saugumo sutartims, jei to reikia gyvybiniams jų saugumo interesams apsaugoti (SESV 346 straipsnis).

Direktyva 2009/43/EB dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo Europos Sąjungoje supaprastinamos ir suderinamos tokių produktų siuntimo sąlygos ir procedūros visoje Europos Sąjungoje. Ja sukuriama vienoda ir skaidri trijų rūšių licencijų sistema: bendrųjų, visuotinių ir individualiųjų licencijų. Kita svarbi direktyvos nuostata – įmonių sertifikavimas. Patikimomis laikomoms įmonėms suteikiama galimybė vykdyti siuntimą pagal bendrąsias licencijas. Individualiosios licencijos turėtų būti suteikiamos išimtiniais ir tik aiškiai pateisinamais atvejais.

3. Europos gynybos įrangos agentūra

2004 m. liepos 12 d. įsteigta Europos gynybos agentūra (EGA). Jos pagrindinės funkcijos: plėtoti gynybos pajėgumus; skatinti ir stiprinti bendradarbiavimą Europos

ginkluotės srityje; stiprinti Europos gynybos pramoninę ir technologinę bazę (GPTB) ir kurti tarptautiniu lygmeniu konkurencingą Europos gynybos įrangos rinką; didinti Europos gynybos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros (MTTP) veiksmingumą.

4. Europos saugumo tyrimų programa

Nepaisant pastangų sukurti bendrą Europos gynybos politikos sistemą, nuo 2006 m. apskritai labai sumažėjo Europos mokslinių tyrimų saugumo srityje. Atsižvelgdamos į šią nerimą keliančią tendenciją kelios Sąjungos politinės institucijos pradėjo imtis veiksmų. Civilinė ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ pradėta plačiau taikyti projektams, susijusiems su dvejopu naudojimu. Vienas iš šios programos uždavinių (uždavinys „Saugi visuomenė“) – skatinti mokslinius tyrimus siekiant apsaugoti Europos ir jos piliečių laisvę ir saugumą. Juo siekiama suburti visas suinteresuotąsias šalis: pramonės įmones, įskaitant MVĮ, mokslinių tyrimų organizacijas ir universitetus, taip pat valdžios institucijas, nevyriausybinės organizacijas, viešąsias ir privačiąsias saugumo srities organizacijas. Labai svarbu, kad aktyviai dalyvautų galutiniai vartotojai. Saugiai visuomenei užtikrinti skirtas biudžetas 2014–2020 m. laikotarpiu yra 1 700 mln. EUR, o tai sudaro 2,2 proc. programai „Horizontas 2020“ skiriamų lėšų.

Atsižvelgdama į didėjančią gynybos srities mokslinių tyrimų svarbą ir į naujausius Europos saugumo sąlygų pokyčius, 2016 m. lapkričio mėn. Komisija pasiūlė sukurti Europos gynybos fondą ir imtis kitų priemonių padėti valstybėms narėms efektyviau leisti pinigus jungtiniams gynybos pajėgumams, padidinti Europos piliečių saugumą ir puoselėti konkurencingą ir inovatyvią pramoninę bazę ([Europos gynybos veiksmų planas – COM\(2016\) 0950](#)). Komisija ketina pagal kitą ES daugiametę finansinę programą (2021–2027 m.) pasiūlyti specialią Europos gynybos srities mokslinių tyrimų programą (angl. EDRP), kuriai numatytas biudžetas sudarytų 500 mln. EUR per metus.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas priėmė įvairias rezoliucijas, kuriose svarstomas gynybos pramonės klausimas. 2002 m. balandžio 10 d.^[1] priimtoje [rezoliucijoje](#) Parlamentas ragino sukurti Europos ginkluotės agentūrą ir įdiegti standartizavimą gynybos srityje. [Rezoliucijoje](#) dėl Žaliosios knygos dėl viešųjų pirkimų gynybos srityje^[2] Parlamentas pakartojo savo nuomonę, jau kartą pareikštą 2002 m. rezoliucijoje, kad stipri, efektyvi ir perspektyvi Europos ginkluotės pramonė ir veiksminga viešųjų pirkimų politika yra nepaprastai svarbios kuriant bendrą saugumo ir gynybos politiką. Taip pat minėtoje rezoliucijoje Komisija raginama dėti pastangas, kuriomis būtų siekiama prisidėti tarp valstybių narių laipsniškai kuriant Europos gynybos įrangos rinką, kuri būtų skaidresnė ir atviresnė. Parlamentas taip pat galėjo užtikrinti, kad į jo pareikštą susirūpinimą dėl vadinamojo gynybos dokumentų rinkinio (t. y. Direktyvų 2009/43/EB ir 2009/81/EB) būtų atsižvelgta priimtose galutinėse direktyvose (pvz., įtraukti skaidrumo didinimas ir kompensavimo priemonių ribojimas).

[1]OL C 127E, 2003 5 29, p. 582.

[2]OL C 280E, 2006 11 18, p. 463.

Savo 2012 m. lapkričio 22 d. [rezoliucijoje](#) dėl BSGP įgyvendinimo^[3] Parlamentas primygtinai pabrėžė tai, kad stiprinant ES pajėgumus taip pat turėtų būti konsoliduojamas ES gynybos pramonės pramoninis ir technologinis pagrindas, ir paragino valstybes nares visapusiškai įgyvendinti Direktyvą 2009/81/EB, kad būtų užtikrinta didesnė įrangos sąveika ir kovoje su rinkos susiskaidymu.

Parlamento 2013 m. lapkričio 21 d. [rezoliucijoje](#) raginama^[4] stiprinti Europos bendradarbiavimą pramonės srityje ir pabrėžiamas poreikis remti BSGP misijas vykdant Europos mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą pasinaudojant mokslinių tyrimų programa „Horizontas 2020“. Parlamentas taip pat ragina valstybes nares didinti savo gynybos rinkų skaidrumą ir atvirumą ir pabrėžia specifinį viešųjų pirkimų gynybos srityje pobūdį.

Dviejose rezoliucijose, priimtose [2015 m. gegužės mėn.](#)^[5] ir [2016 m. balandžio mėn.](#)^[6], Parlamentas ragino sukurti veiksmingą ir plataus užmojo Europos užsienio ir saugumo politiką, grindžiamą bendra pagrindinių Europos interesų vizija. Jis primygtinai ragino valstybes nares apibrėžti bendrais interesais grindžiamus politikos tikslus ir teigė, kad Baltoji knyga dėl ES gynybos turėtų būti patvirtinta remiantis visuotine strategija. Parlamentas pritaria tam, kad būtų plėtojama tvirta BSGP, ir pritaria valstybių narių bendradarbiavimui gynybos srityje.

2016 m. lapkričio mėn. Parlamentas priėmė [rezoliuciją](#) dėl Europos gynybos sąjungos^[7], kurioje siūloma, kad ši sąjunga būtų sukurta kuo greičiau.

[Frédéric Gouardères](#)
05/2019

---

[3]OL C 419, 2015 12 16, p. 124.

[4]OL C 436, 2016 11 24, p. 26.

[5]OL C 353, 2016 9 27, p. 74.

[6]Priimti tekstai, [P8_TA\(2016\)0120](#).

[7]Priimti tekstai, [P8_TA\(2016\)0435](#).

